

HÁT XẨM-SỰ PHỤC HỒI HAY KIẾN TẠO BẢN SẮC VĂN HÓA DÂN GIAN VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH MỚI?

GS.TS. Lê Hồng Lý

Hội Văn nghệ dân gian Việt Nam

Bài viết sẽ khái quát sự xuất hiện của Hát Xẩm trong lịch sử và sự hình thành của nó qua các giai đoạn ở Việt Nam. Trong quá khứ, Hát Xẩm đã đóng một vai trò không nhỏ trong việc kiếm sống của một số người tàn tật và những người hát rong ở các vùng nông thôn và đô thị. Đồng thời đã tạo nên một loại hình nghệ thuật đường phố thể hiện tài năng của những nghệ nhân dân gian không có điều kiện được đào tạo bài bản. Về mặt xã hội, nghệ thuật này đã góp phần giải trí cho một bộ phận dân chúng nghèo không có điều kiện xem các hoạt động biểu diễn chính thức. Mặt khác, nội dung của xẩm mang tính giáo dục, khuyên dạy đạo đức làm người, ăn ở phúc đức, phê phán thói hư tật xấu. Hơn thế, giai đoạn chiến tranh, để phù hợp với thời thế, người Hát Xẩm còn biết khai thác nó như một hình thức tuyên truyền những vấn đề chính trị của chính quyền qua việc kiếm ăn của mình tại bến xe, bến tàu, trên tàu điện hay những chôn đông người khác. Từ đây, bài viết điểm lại sự mai một của nghệ thuật này và sự phục hồi của nó thời gian gần đây. Trên cơ sở xem xét khái quát những vấn đề đó, bài viết sẽ tiến hành phân tích quá trình khôi phục hát xẩm thời gian vừa qua nhằm lý giải hiện tượng Hát Xẩm hiện nay phải chăng là sự phục hồi hay kiến tạo bản sắc văn hóa truyền thống Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hóa đang diễn ra và tác động mạnh mẽ lên đời sống xã hội.

Từ khóa: bản sắc, bối cảnh mới, Hát Xẩm, kiến tạo, phục hồi, văn hóa dân gian.